

осіб, що не сприяє вирішенню питань про застосування примусових заходів медичного характеру на засадах справедливості та законності;

2) пропонуємо чітко визначити права осіб, щодо яких відкрито кримінальне провадження про застосування примусових заходів медичного характеру медичного характеру;

3) рекомендуємо застосовувати примусові заходи медичного характеру тільки на основі результатів медичної експертизи, а не лише за висновком щодо девіантної поведінки засудженого;

4) потрібно забезпечити участь у справах фахівців у галузі судової психіатрії та патопсихології, що буде виступати додатковою гарантією забезпечення прав і законних інтересів осіб, щодо яких ведеться провадження про застосування примусових заходів медичного характеру;

5) доцільно було б збільшити фінансування розвитку позалікарняного сегменту та створити місця для працевлаштування психічнохворих, це, з огляду на міжнародний досвід, значно прискорює реабілітацію таких осіб;

6) для того, щоб розширити знання співробітників правоохоронних органів і суду в галузі психіатрії та патопсихології, необхідно провести курси лекцій базових знань в цих галузях медицини.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001р.: Прийнятий сьомою сесією Верховної Ради України: офіційне видання. – Х.: Світовид, 2001. – 240 с. – (Закони і кодекси України). – ISBN 966-7921-11-5.

2. Бекетова О.В. Правова природа примусових заходів медичного характеру [Електронний ресурс] / О.В. Бекетова // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Вип. 25. – С. 860-862. – Режим доступу: <http://apdp.in.ua/v22/163.pdf>.

3. Беклеміщев О.В. Історія виникнення інституту примусових заходів медичного характеру [Електронний ресурс] / О.В. Беклеміщев // Форум права. – 2007. – № 1. – С. 19-22. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2007_1_6.pdf.

Уварова Н.В.

кандидат юридичних наук,

старший викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ «УКРАЇНОФОБІЇ» ЯК МОТИВУ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ

Статтею 3 Конституції України людину, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканість та безпеку, визначено як найвищу соціальну цінність. В свою чергу, статтею 24 Конституції закріплено, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [1].

Відмітимо, що Кримінальне законодавство України є запорукою дотримання положень Конституції України, через встановлення кримінально-правових норм і передбачення покарань за їх порушення. Так, одним з визначних заходів, що спрямовані на поліпшення толерантності в українському суспільстві, стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості» № 1707-VI від 5 листопада 2009 року [2]. Особливістю представленого акту стало доповнення Кримінального кодексу України (далі – ККУ) групою суспільно небезпечних діянь, а саме – злочинами проти життя та здоров'я особи, вчиненими з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості. Це знайшло практичне відображення у тому, що частину 2 статті 115 ККУ було доповнено пунктом 14 – умисне вбивство з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, а в частинах 2 статей 121, 122, 126, 127 і 129 КК з'явилась нова кваліфікуюча обставина, що обтяжує відповідальність – вчинення вказаних злочинів з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості [3].

Загалом, у кримінальному праві України під злочинами проти життя та здоров'я особи, розуміються суспільно небезпечні та протиправні діяння, що, посягаючи на життя й здоров'я особи, руйнують й спотворюють ці найцінніші блага, а також наражають на небезпеку заподіяння їм шкоди [4, с. 311].

Мотив вчинення злочину у кримінальному праві визначається як обумовлене певними потребами чи інтересами, усвідомлене особою внутрішнє спонукання, яке викликає у неї намір вчинити злочин [5, с. 82].

У діючому ККУ серед мотивів вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи використовується тріада: «раса – національність – релігія». Це з одного боку уніфікує розуміння таких злочинів, а з іншого – дещо звужує межі для кваліфікації злочину як такого, що вчинений саме з вищезазначених мотивів. Чи буде умисне вбивство, вчинене з мотиву нетерпимості до політичних поглядів особи менш суспільно небезпечним, аніж аналогічне вбивство з мотиву релігійної нетерпимості? Вочевидь ні.

Сумним прикладом політичної нетерпимості може слугувати вбивство проросійськими сепаратистами депутата Горлівської міської ради В. Рибака та студента Ю. Поправко за відкрите демонстрування проукраїнської позиції [6].

Переходячи до визначення сутності «українофобії», відмітимо, що ще у 2011 році академік І. Дзюба дослідив коріння сучасної українофобії. У своїй книзі «Нагнітання мороку. Від чорносотенців початку ХХ століття до українофобів початку століття ХХІ» він аргументовано доводить, що вже у незалежній Україні, за підтримки правлячої олігархії та залежної політичної еліти, «відбувається системна компрометація національних історичних та культурних цінностей і насаджування ідеології російського неоімперіалізму» [7].

Також у травні 2012 року на Всеукраїнському науковому семінарі «Українофобія як явище та політтехнологія», що мав місце у Львові, українофобію запропоновано розуміти як усвідомлену, заплановану або скоєну дію, що завдає моральної і матеріальної шкоди українцям, українській мові, культурі, нації, економіці, міжнародному іміджу держави [8].

На думку О. Палія, українофобія – це спроба поставити під сумнів право України та українського народу на існування. Власне, українофобія відрізняється від інших національних фобій, яких, на жаль, повно у світі, переважно своєю інтенсивністю. Українофобія у більшості випадків – це не просте «насміхання» над нашою нацією, а щире бажання їй зла [9].

У статті з відповідною назвою у вільній енциклопедії «Вікіпедія» вказано, що українофобія не є новим явищем. Термін «українофобія» зустрічається в статті С. Єфремова «Українське життя 1912-го» ще в 1912 році. Втім, слово «українофобія» молодше за його прояви. Окреслюючи та описуючи явище неприязні, іноді – ненависті до українців фактично в категоріях, властивих українофобству, українські діячі доволі не часто вживали саме слово до початку ХХ століття і вже дещо частіше – починаючи від 1905–1907 років. З середини ХХ століття це поняття було забуте в СРСР, перемістившись у середовище української діаспори, звідки переважно повернулося в Україну в 1990-х [10].

У науковій літературі поняття «українофобії» відсутнє. Ми пропонуємо визначити «українофобію», як одну з форм нетерпимості, що знаходить прояв у ворожому ставленні, ненависті, страху до українців та всього українського, а також системі поглядів, що її обґрунтовує.

В свою чергу, до особливостей «українофобії» як мотиву вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи, нами віднесено наступні:

- прояви «расової, національної чи релігійної нетерпимості» спостерігаються насамперед щодо національних меншин, тоді як «українофобія» стосується титульної нації – українців;

- спрямованість не на українців як таких за національністю, а на громадян України;

- нетерпимість є доволі варіативною і охоплює: а) державні символи; б) мову; в) традиції і культуру; г) національний одяг тощо;

- релігійна нетерпимість трансформувалась у конфесійну нетерпимість, зокрема щодо Української греко-католицької Церкви або Української православної церкви Київського патріархату.

В якості підсумку зауважимо, що «українофобія» не підпадає під традиційну тріаду «раса-національність-релігія», адже агресія спрямована на представників різних релігійних конфесій (греко-католики, православні, протестанти тощо), різних за національністю патріотів (росіяни, білоруси, поляки тощо), яких об'єднує любов до України. В зв'язку з цим до чинного Кримінального кодексу доцільно внести зміни і доповнення, замінивши, кваліфікацію складів злочинів, вчинених з мотивів «расової, національної чи релігійної нетерпимості», положеннями про мотив «нетерпимості» як такої взагалі. Поняття ж нетерпимості необхідно подати у відповідній статті ККУ, включивши до його складу сучасні реалії проявів «українофобії» та подібних до неї негативних явищ.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/>.

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за злочини з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості» № 1707-VI від 5 листопада 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1707-17>.
3. Кримінальний кодекс України від 5.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Савченко А.В., Кузнецов В.В., Штанько О.Ф. Сучасне кримінальне право України. – К.: Вид. Паливода А.В., 2005. – 640 с.
5. Кримінальний кодекс України. науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред.. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, 2013.
6. Сегодня від 25.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.segodnya.ua/regions/donetsk/student-kotorogo-separatisty-ubili-vmeste-s-gorlovskim-deputatom-uchilsya-v-kpi-515823.html>.
7. Диагноз: українофобія. від 13.07.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://obozrevatel.com/publication/diagnoz-ukrainofobiya.htm>.
8. Українофобія є небезпечним явищем – науковці. Радіо свобода від 23.05.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/articleprintview/24590851.html>.
9. Що таке українофобія і як її розпізнати. 24.03.2011 УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/politics/475385-scho-take-ukrajnofobiya-i-yak-jiji-rozpiznati.html>.
10. Українофобія. Основна стаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>.